

Høringsinnspill fra Kvinnefronten til NOU 2024: 8

Likestillingens neste steg

Kvinnefronten er feministisk medlemsorganisasjon som driver kvinnepolitisk arbeid både nasjonalt og internasjonalt. Vi takker for muligheten til å komme med høringssvar.

Allerede i utvalgets mandat er det lagt inn premisser som er problematiske. Man skal identifisere «menns likestillingsutfordringer» på en rekke samfunnsområder, inkludert områder der menn gjennomsnittlig sett kommer bedre ut enn kvinner, fordi noen grupper av menn kan ha utfordringer på disse områdene. Å på forhånd definere dette som likestillingsutfordringer er problematisk, fordi man da allerede har bestemt seg for en problemforståelse. På tross av forsikringer om at man ikke er enig i ideer om at «likestillingen har gått for langt» eller liknende, ser utvalget ser ut til å bygge på en forståelse av at likestilling er noe kvinner nå har oppnådd, og at det nå er menns tur. Det speiles også i tittelen «Likestillingens neste steg». Men hvem er kvinner eventuelt likestilt med, om ikke menn? Dette gir lite mening. Det er også faktisk langt igjen til kvinner og menn er likestilt i Norge.

Kvinnefronten har i mange år hatt nytte av interseksjonell analyse for å forstå hvordan kvinneundertrykking samvirker med andre diskrimineringsgrunnlag. At klasse, minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering og annet gjør at diskrimineringen og utfordringene vi møter vil være forskjellige, er grunnleggende for oss. Vi bygger her på Kimberlé Crenshaws analyser, som begrepet *interseksjonalitet* stammer fra.

Interseksjonalitet blir derimot i utredningen et slags trylleord som gjør alt til likestillingsutfordringer. For eksempel: At menn kan være strukturelt eller direkte diskriminert på grunn av klasse og etnisitet, handler først og fremst om klasseundertrykking og rasisme. At det også kan være meningsfylt med en interseksjonell analyse av hvordan dette arter seg forskjellig for kvinner og menn, betyr ikke at dette plutselig er *likestillingsutfordringer*. Kjønn er ikke det sentrale. Om likestillingsbegrepet skal anvendes så vidt at det favner alle typer diskriminering, blir det meningsløst og lite treffsikkert.

I verste fall kan dette tåkelegge forståelsen av andre typer diskriminering, og feil diagnose gir feil medisin. Mannsutvalget identifiserer i sin utredning områder der de mener menn kommer

dårligere ut enn kvinner, og områder der gjennomsnittsmannen kommer bedre ut statistisk enn gjennomsnittskvinnen, men der det likevel er grupper av menn som kommer dårligere ut. Vi mener derimot at et kjønnslikestillingsperspektiv ikke gir noen god forståelse av disse fleste av disse forskjellene.

At menn lever kortere enn kvinner handler om fysiologiske forskjeller, og er universelt på tvers av land. I internasjonal sammenlikning er norske kvinner på åttende plass i levealder, mens norske menn er på fjerde. Argumentet er dermed snudd på hodet. På dette punktet og det som handler om helse generelt, slutter vi oss for øvrig til Norske Kvinners Sanitetsforenings høringssvar.

Arbeidslivet

Utvalget løfter fram utenforskap fra arbeidslivet som et likestillingsproblem for menn, selv om menn både har høyere sysselsetting og gjennomsnittlig høyere lønn enn kvinner.

Tallgrunlaget i rapporten gir ikke dekning for at menn er mer rammet. Kvinner er oftere uføretrygdede, oftere på AAP og flere kvinner er arbeidsledige. Selv når de ti prosent med høyest inntekt (der det er flest menn) fjernes, og man kun sammenlikner heltidsekvivalenter, tjener fortsatt menn mer kvinner. Å sammenlikne heltidsekvivalenter gjør at inntektsforskjellene framstår mindre enn de er, siden mange kvinner jobber deltid. Tallene for unge utenfor arbeidslivet (NEET) viser ikke betydelige kjønnsforskjeller, her er det faktorer som innvandrerbakgrunn, psykisk uhelse og lav utdanning som forklarer mer.

Utvalget legger vekt på at å være utenfor arbeidslivet har ulike konsekvenser for menn og kvinner, menn utenfor arbeidslivet har dårligere helse og høyere selvmordstall. Dette stemmer med det generelle mønsteret; menn dør oftere i selvmord. Det som ikke nevnes er at kvinner har flere selvmordsforsøk. Både kvinner og menn utenfor arbeidslivet bør hjelpes med målrettede tiltak. At ressursene skulle brukes spesielt på tiltak for å hjelpe menn, når flere kvinner er utenfor arbeidslivet, ville ikke vært et tiltak for økt likestilling, men et tiltak for å styrke og gjenopprette menns tradisjonelle privilegier i arbeidslivet. Kulturelle forestillinger om mannen som forsørger kan muligens være med å gjøre det tyngre for enkelte menn å stå utenfor arbeidslivet, men det kan ikke i likestillingens navn rettfærdiggjøre forskjellsbehandling her.

Vi er derimot helt enig i at det kjønnsdelte arbeidsmarkedet er et problem for begge kjønn og at det bør tas «strukturelle grep for å bedre lønn og skape flere heltidsstillinger og karrieremuligheter innenfor mange kvinnedominerte yrker». Dette er viktig, ikke bare for å få

flere menn til å søke seg dit, men fordi lavt lønnsnivå og ufrivillig deltid i kvinne­dominerte yrker er en av de seigeste likestillingsutfordringene vi har. Vi er også enige i at mulighetene til å kombinere jobb og familief­orpliktelser er for dårlige i mange mannsdominerte yrker. Det er de derimot også i mange kvinne­dominerte yrker, som er mye av grunnen til kvinner såkalt «velger» å jobbe deltid. Vi er for tiltaket om å etablere trepartssamarbeid for bedre arbeid­familie-balanse i mannsdominerte bransjer, men det samme må også gjelde kvinne­dominerte bransjer, særlig bransjer der mange kvinner i dag får dette til å gå opp ved å jobbe deltid og selv ta kostnaden.

Vi er også for tiltak for å bedre forholdene og organisasjonsgraden i arbeidslivet i de delene av arbeidslivet der sosial dumping er et problem. Dette gjelder ikke bare mannsdominerte bransjer, men også for eksempel renhold, der det også jobber mange kvinner og lønna er svært lav.

Utdanningssystemet

Her kan vi støtte noen av tiltakene utvalget foreslår, som mer lekbasert læring og mer fleksibel skolestart, men en reversering av 6-årsreformen hadde løst dette bedre. Å sikre rett til lærlingplass er også fornuftig. Vi er derimot skeptiske til å endre opptak til høyere utdanning. Allerede i dag er det anledning til å gi kjønns­poeng der det er skjevt, og menn får ekstra poeng for eksempel i søking til psykologstudiet. At kvinner tar mer utdanning og legger ned mer innsats for å få gode karakterer, kan også henge sammen med at de vet at de må det, for å hevde seg i arbeidslivet. På tross av kvinner har mer utdanning og bedre karakterer, gir det ikke uttelling i bedre jobber og høyere lønn generelt, menn gjør det fortsatt gjennomsnittlig bedre her.

En ny OECD-rapport (Education at a Glance 2024) viser at menn som ikke fullfører utdanningen klarer seg bedre i arbeidslivet og oppnår høyere lønn enn kvinner uten utdanning, og at selv om flere kvinner enn menn fullfører høyere utdanning, har menn både høyere lønn og høyere andel sysselsetting.

Menn som omsorgspersoner

Vi er uenige i at det skal bli enklere for domstolene å idømme delt bosted, og at samværsforeldre skal få mulighet til å nekte den som har hovedomsorgen innenlands flytting av barnet. Det siste vil være et brudd med denne foreldrene (oftest mor) sine menneskerettigheter. Bo- og samværsordninger etter samlivsbrudd dreier seg om hva som er

til beste for barnet, ikke likestilling for foreldrene. Problemforståelsen som legges til grunn for de foreslåtte endringene er nesten utelukkende at en del fedre har mindre samvær og/eller beslutningsmyndighet overfor barnet enn de skulle ønske. Dette er definert som et likestillingsproblem. Andre problemer ved dagens situasjon, som for eksempel at samværsrettigheter skaper anledning til å fortsette vold mot mor etter samlivsbrudd, at samværsfedre ikke følger opp avtalt samvær eller at de skylder milliarder i barnebidrag, drøftes ikke. Vi henviser her til vårt hørings svar til de foreslåtte endringene i barneloven.

Vold og kriminalitet

Vi savner det maktperspektivet og den forståelsen av menns vold mot kvinner som voldtekstutvalget beskriver i sin NOU. Det er menn som utøver det meste av den grove volden, både når kvinner og menn er ofre. Utvalget tar til orde for å se menns kriminelle handlinger og overrepresentasjon som voldutøvere, som et likstillingsproblem for menn. Man kan selvsagt problematisere maskulinitetsidealer og mannsroller i noen miljøer, men de som utøver vold har først og fremst individuelt ansvar for det de gjør. Trenden med å synes synd på voldsutøvere i offentligheten kan gå på bekostning av en forståelse for den skaden de påfører voldsopfrene. Vi støtter likevel tiltak for behandling av personer som utøver vold.

Kjønnsnøytral likestillingslov

Utvalget peker på områder der menn kommer dårligere ut enn jenter og kvinner, og tar det til inntekt for en forståelse av at “det ikke lenger er åpenbart at det er kvinner som er mest utsatt for diskriminering” og at presiseringen i likestillingsloven om at den skal bedre kvinners stilling, har mistet eksistensgrunnlaget sitt. De bruker blant annet selvmordsrater, kriminalitet, gutters svakere resultater i skolen og at menn lever kortere enn kvinner, som eksempler på likestillingsutfordringer som rammer menn. Over har vi kritisert oppfatningen om at disse forholdene kan reduseres til å være likestillingsutfordringer for menn.

Både kvinner og menn kan bruke likestillingsloven allerede i dag, om de utsettes for usaklig forskjellsbehandling. I lovens formål står det likevel at den særlig tar sikte på å bedre kvinners stilling. Det trenger vi, vi har fremdeles et stykke igjen før kvinner er likestilt med menn i Norge. Lovens formål har ikke bare symbolsk betydning.

En «kjønnsblind» likestillingslov vil ikke hjelpe verken kvinner eller menn. Tvert imot, den kjønnsnøytrale tilnærmingen som er blitt vanlig i utforming av politikk og lovverk i Norge, er allerede et problem. Det fører til at kvinners utfordringer blir mindre synlige og derfor ikke

prioriteres. FN har kritisert Norge for denne bruken av kjønnsnøytralt språk og er bekymret for at det svekker kvinners rettigheter. At vi bruker det nøytrale «partnerdrap» om de mange rystende kvinnedrapene i år, er et godt eksempel. Kvinnehelseutvalget har også grundig dokumentert at kjønnsnøytralitet i helsetjenestene fører til at kvinner ikke får likeverdige helsetjenester.